

Mestna knjižnica Ljubljana
v sodelovanju z Zvezo bibliotekarskih društev Slovenije

22. mednarodno strokovno posvetovanje potujočih knjižnic & Festival bibliobusov

Knjižica povzetkov

Ljubljana, 16. in 17. maj 2024

Sponzor festivala in posvetovanja

Knjiga se ustavi tukaj

Ian Stringer, *CILIP (Velika Britanija)*

POVZETEK:

Pred 31 leti sem bil član skupine za potujoče knjižnice pri britanskem knjižničnem združenju in urednik njihove revije Service Point. Med članki, ki sem jih prejel, je bil tudi en iz Ljubljane. Takrat Slovenije še nisem poznal, vendar je bil članek zanimiv in sem ga objavil. To je bil začetek trajnega prijateljstva s Slovenijo. Naslednje leto sem bil povabljen na prvo slovensko srečanje potujočih knjižnic ob Blejskem jezeru. To je bilo moje prvo vabilo na srečanje v tujini in začetek življenjske vpletenosti v mednarodno skupnost potujočih knjižnic. Pridružil sem se skupini za potujoče knjižnice pri IFLA in sčasoma postal njen predsednik. V tej vlogi sem bil povabljen na srečanja po vsem svetu. Na poti sem videl veliko zanimivih in inovativnih načinov zagotavljanja storitev potujočih knjižnic. Moja predstavitev bo pokazala slike z vsega sveta, za katere menim, da so zanimive za današnje potujoče knjižničarje, razložil pa bom tudi njihovo pomembnost. Pokazal bom nekaj slik s prvega slovenskega srečanja potujočih knjižnic ob Blejskem jezeru in tistega iz leta 1996 v Mariboru. Prinesel bom tudi veliko število slik mobilnih knjižnic skozi čase, ki bodo na ogled med konferenco.

Predstavitev avtorja:

Ian Stringer, upokojeni knjižničar z izkušnjami v štirih različnih sistemih splošnih knjižnic. Deloval sem kot pomočnik in voznik potujoče knjižnice, sčasoma pa sem postal vodja storitev potujočih knjižnic v Kirkleesu in Barnsleyju. Bil sem član odbora in kasneje predsednik skupine CILIP Mobile Library Group ter 20 let urejal njeno revijo Service Point. Bil sem tudi član odbora in nato predsednik skupine IFLA Mobile Library Group. Prav tako sem deloval kot član odbora IFLA Public Library Group in urejal njeno revijo. Kot predsednik sekcije potujočih knjižnic sem bil povabljen, da predstavim prispevke v približno 25 državah na šestih celinah. Zaradi svojega dela na mednarodnem področju potujočih knjižnic in pri projektu Caterpillar, storitvi dostave knjig v štirih afriških državah, sem prejel častno članstvo v CILIP-u.

Ljubljanska potujoča knjižnica v petdesetih letih delovanja

Špela Samsa, Neja Drevenšek, *Mestna knjižnica Ljubljana*

POVZETEK:

Začetki potujočega knjižničarstva v Sloveniji so povezani z vizijo Avgusta Vižintina, tedanjega direktorja Delavske knjižnice v Ljubljani, ki jo je predstavil leta 1959 na četrtem kongresu Zveze bibliotekarskih društev Jugoslavije. Po zgledih iz tujine je predvidel vzpostavitev posebne službe, potujoče knjižnice, ki bi bila del mreže bodoče osrednje ljubljanske knjižnice. Ta naj bi v luči tedanjih dogovorov nastala z združitvijo petih ljubljanskih občinskih knjižnic (Moste - Polje, Šiška, Bežigrad, Vič – Rudnik, Ljubljana-Center). Irena Kernel, vodja ljubljanske matične službe, je leta 1971 izdelala natančno analizo potreb ljubljanskega zaledja po bibliobusnih postajališčih. Leta 1973 je mesto Ljubljana ustanovilo ljubljansko potujočo knjižnico in zaposlilo njeno prvo vodjo, Niko Pugelj. Z Ireno Kernel sta zastavili načrt mreže postajališč na podlagi želja krajevnih skupnosti, statističnih podatkov, števila prebivalcev in ogleda terena za določitev prostora, ustreznega za postanek takega vozila. Na zemljevidu, prilogi »Dolgoročnega načrta razvoja splošnoizobraževalnega knjižničarstva v Ljubljani«, je bilo zarisanih 20 krajev s svojimi podružničnimi knjižnicami ter 40 manjših krajev in zaselkov, kjer naj bi deloval bibliobus. Bibliobus je prvič obiskal svoje uporabnike v torek, 15. oktobra 1974, in sicer Iško vas in Tomišelj v občini Ig. Prvo vozilo je imelo kar nekaj tehničnih težav. Bilo je brez lastnega vira elektrike, šele leto kasneje je dobilo agregat. Bilo je tudi brez polnilca za baterije. Gretje preko Webasta je zelo slabo delovalo. Kljub pomanjkljivostim je v Jugoslaviji pomenil velik napredek za potujoče knjižničarstvo in vzor za vzpostavitev ostalih podobnih služb. Vozil je do leta 1982 in nato bil doniran za namen potujočega čebelnjaka. Zamenjal ga je drugi bibliobus, ki je vozil do leta 1992. Glavna pridobitev je bila prostorska, saj se je kapaciteta povečala na kar 6.000 knjižničnih enot, imel pa je tudi močnejši motor, ventilatorje za prezračevanje, polnilec za akumulatorje, agregat ter steklen strop z izboljšano razsvetljavo. Zaposleni so pridobili umivalnik z zbiralnikom vode, garderobno omaro in prostor za čistila. Tretji bibliobus je vozil do leta 2007 in je imel bolj funkcionalen pult za izposajo, police pod kotom, prilagojene tudi za večje formate knjig ter namenske škatle kot dodatni prostor za knjige. V zadnjem delu vozila je bil poleg pulta za izposajo tudi WC z umivalnikom, omarica za kavomat in osebne predmete ter prostor za listkovne kartoteke uporabnikov. Četrty bibliobus je vozil 16 let, do konca junija 2023, in bil opremljen z dvigalom za invalide, dvema računalnikoma, tiskalnikom, platnom in nastavkom za projektor, zaposleni so imeli WC in hladilno skrinjo, kasneje je pridobil tudi dve klimatski napravi in litij-ionske baterije. Doniran je bil Gradski knjižnici Reka. Peti bibliobus pa je svojo knjižnično pot pričel 4. septembra 2023 in je opremljen z RFID ploščo, dvema računalnikoma, na voljo je prostor za projektor, avdio ozvočenje, ki je napeljeno po celotnem avtobusu in omogoča izvajanje bibliopedagoških dejavnosti za najmlajše, klimatska naprava je izredno zmogljiva, oblazinjeno pohištvo je v celotni zadnji polovici avtobusa, vsa IKT oprema in luči delujejo preko litij-ionskih baterij, na voljo sta WC in umivalnik. Mreža postajališč se je v 50. letih intenzivno razvijala in spreminjala glede na potrebe uporabnikov, v letu 2024 tako obsega 48 postajališč. Poleg vaških krajev in zaselkov v 10 občinah v Osrednjeslovenski regiji obiskujemo tudi posebne sredine: Rehabilitacijski center Soča, ženske zapore na Igu, dve šoli za učence s posebnimi potrebami v Mestni občini Ljubljana, 5 domov za upokojence ter ranljive skupine prebivalcev v naselju Rakova Jelša v Mestni občini Ljubljana. Izven rednega urnika, ki ga pripravljamo za celotno koledarsko leto, obiskujemo še skupine vrtcev v okviru projektov Bobri in Ciciuhec. V 50. letih delovanja se je mreža postajališč vseskozi prilagajala uporabnikom, precej postajališč je bilo ukinjenih zaradi težke dostopnosti, ustanovitev amaterskih ali krajevnih podružničnih knjižnic ali pa je prišlo zaradi različnih vzrokov do večjega upada obiska in izposoje. Od 2009 do 2024 je bilo dodanih 10 postajališč, ki jih glede na potrebe uporabnikov obiskujemo 4x, 3x, 2x ali 1x mesečno, večinoma v popoldanskem in večernem času.

Predstavitev avtorjev:

Neja Drevenšek je univ. dipl. umetnostna zgodovinarica in višja bibliotekarka, od leta 2012 zaposlena v Mestni knjižnici Ljubljana, od leta 2016 je vodja Potujoče knjižnice. Je članica uredniškega odbora Potujočih novic, članica upravnega odbora Stepišnikovega sklada in članica izvršnega odbora Sekcije za Potujoče knjižnice. S strokovnimi prispevki sodeluje na konferencah v Sloveniji in tujini. Z bibliobusom širi bralno kulturo na postajališčih v Ljubljani in v primestnih občinah, kjer uporabniki zaradi oddaljenosti ali drugih ovir težje obiščejo splošno knjižnico. Svoje poslanstvo opravlja z veseljem, saj jo delo zaradi raznolikosti, dinamičnosti in pristnega stika z uporabniki izpopolnjuje.

Špela Samsa je magistrirala leta 2015 na filozofski fakulteti, smer informacijska znanost z bibliotekarstvom. Od leta 2016 je zaposlena v Potujoči knjižnici Mestne knjižnice Ljubljana. Delo v potujoči knjižnici opravlja z veseljem, saj je raznoliko in dinamično. Obiskuje tudi ranljivejše skupine v domovih starejših. Med drugim je tudi članica IFLA Working Group on Prison Libraries.

Potujoča knjižnica – 10 let v službi skupnosti

Krisztina Somogyi, László Nagy, *Knjižnica Csorba Győző Pécs (Madžarska)*

POVZETEK:

Na Madžarskem je zagotavljanje knjižničnih storitev za prebivalce zakonsko predpisano. Vse okrajne knjižnice upravljajo svoj sistem knjižnične oskrbe. Občine, kjer živi manj kot 500 prebivalcev, imajo možnost izbrati bibliobus kot obliko zagotavljanja knjižničnih storitev. V tem primeru občina od vlade pridobljena sredstva za kulturo porabi za delovanje in izboljšanje knjižnic ter zagotavljanje pogojev za obratovanje avtobusov. To je osnovno načelo celotnega sistema, zagotovljeno s pogodbo, ki je sklenjena z lokalnimi oblastmi. Glavni problem je veliko število občin in premalo bibliobusov. Obstajajo tudi okrožja, kjer dobro delujejo manjše lokalne knjižnice, in čeprav bi bila storitev bibliobusa upravičena, si ne želijo sprememb. V okrožju Baranja je več kot 250 občin, na voljo pa sta le dva bibliobusa, ki obiskujeta 66 vasi. Na podlagi izkušenj naše prve potujoče knjižnice, ki deluje od leta 2010, je leta 2014 začel obratovati drugi bibliobus knjižnice Csorba Győző. Pokritost z mobilnim omrežjem 4G je bila na postajališčih, ki jih je obiskoval bibliobus, še zelo slaba. Takrat se je zdelo, da bo več računalnikov s satelitskimi internetnimi povezavami zadostovalo za potrebe naših bralcev. To je zdaj del preteklosti, saj živimo v svetu hitrejših in manjših naprav. Kljub neizogibnim koristim teh sprememb komuniciramo vse manj iz oči v oči in smo bolj izolirani in osamljeni kot kadar koli prej. Novih tehnologij ni treba zavračati, le uporabljati jih moramo na pravi način in postaviti jasne meje in ohraniti osebne interakcije. Kako lahko to dosežemo? Prihod teh unikatnih vozil predstavlja v mnogih občinah še vedno poseben dogodek. Bibliobus omogoča povezovanje različnih skupin ljudi, od otrok v vrtcih do srednješolcev. Uporabniki vseh starostnih skupin imajo priložnost sklepati nova prijateljstva in se skozi naše raznolike dejavnosti učiti novih veščin. Tudi starejši ob obisku bibliobusa vzdržujejo in vzpostavljajo nove socialne stike. Knjižnični prostor bo vedno poln, če sodelujemo z pravimi ljudmi. V tem dinamičnem in izzivov polnem okolju si prizadevamo ohraniti družbeno funkcijo bibliobusov. Čeprav so se od začetka spremenile tako tehnologija, bralne navade in ljudje okoli nas kot tudi naše dejavnosti, naši osnovni cilji ostajajo enaki. Prilagajamo se potrebam skupnosti in vedno sprejemamo tisto, kar je koristno za vse.

Predstavitev avtorjev:

Krisztina Somogyi, rojena v kraju Komló v okrožju Baranja na Madžarskem. Takoj po diplomi na univerzi v Pécsu je v tem mestu začela delati kot otroška knjižničarka. Med delovnimi obveznostmi se je ukvarjala tudi s promocijo bibliobusa s predavanji in predstavitev v lokalnih šolah. Leta 2020 se je pridružila knjižnici Csorba Győző na Bibliobusu 2, izkušnje pa je pridobila z delom na Bibliobusu 1. Danes za uporabnike izvaja različne tečaje, ki se osredotočajo na razvoj osebnosti in talentov. Vodi tudi ustvarjalne delavnice in skrbi za okrasje na Bibliobusu 2. Poleg tega zbira in ureja statistične podatke o bibliobusih ter jih vnaša v Kulturnostatistični sistem zbiranja podatkov.

László Nagy je leta 2014 iz bibliotekarstva diplomiral na Univerzi v Kaposváru. Takrat se je prijavil na delovno mesto referenčnega knjižničarja v mestni knjižnici Paks v občini Tolna, kjer je opravljal delo do leta 2017, ko je zapustil Paks in se kot potujoči knjižničar zaposlil v mestu Pécs v knjižnici Csorba Győző, kjer je zaposlen že več kot 7 let. Večinoma dela v bibliobusih, poma-ga pa tudi pri upravljanju spletne strani knjižnice ter sodeluje pri organizaciji dogodkov.

»Homens Livro« (Človek kot knjiga)

Rui Guedes, *Mestna knjižnica Penafiel (Portugalska)*

Carlos Marta Ferreira, *Potujoča knjižnica ADFP Miranda do Corvo (Portugalska)*

Bento Ramires, *Potujoča knjižnica Redondo (Portugalska)*

POVZETEK:

Knjiga Homens Livro se poglubi v zgodovino potujočih knjižnic, ki jih je uvedla fundacija Calouste Gulbenkian. Potujoče knjižnice so bile ustanovljene v drugi polovici 20. stoletja in so z zagotavljanjem širokega dostopa do knjig in branja preoblikovale sicer kulturno odmaknjeno pokrajino Portugalske. V knjigi so uporabljena besedila in fotografska dokumentacija Benta Ramiresa in Carlosa Marte, zadnjih knjižničarjev iz tistega obdobja, ki sta še vedno aktivna. Vključena je tudi kratka zgodba Ruija Guedesa, vodje ene od potujočih knjižnic. Besedilo ponuja osebni vpogled na vpliv potujočih knjižnic na različne družbene sloje. Knjiga obravnava kulturne razlike, pogojene z geografsko raznolikostjo Portugalske ter pri tem upošteva različne dejavnike, vključno s socialnimi, antropološkimi, sociološkimi, demografskimi in ekonomskimi vplivi. Poudarja pomen potujočih knjižnic, saj zagotavljajo storitve tistim, ki so daleč od urbanih središč. Potujoče knjižnice igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju dostopa do informacij, ohranjanju tradicij in spodbujanju vključenosti ter sodelovanja v skupnosti. V predstavitvi bomo prav tako podali najnovejše informacije o portugalskih potujočih knjižnicah, vključno s podrobnostmi o njihovem številu, tipih vozil in mehanizmih financiranja.

Predstavitev avtorjev:

Rui Guedes, potujoči knjižničar od leta 2022. Piše kratke zgodbe in knjige za otroke. Je soavtor knjige "Homens Livro" ter prostovoljec v združenju Cultiv, ki spodbuja branje knjig med manj privilegiranimi sloji in v zaporih.

Carlos Marta, potujoči knjižničar od leta 1981. Soavtor knjige »Homens Livro«.

Bento Ramires, potujoči knjižničar od leta 1989. Soavtor knjige "Homens Livro".

Göteborgske potujoče knjižnice na električni pogon

Albin Berggren, *Mestna knjižnica Göteborg (Švedska)*

POVZETEK:

Leta 2018 je mesto Göteborg začelo projekt nabave dveh novih bibliobusov. Glavni zahtevi sta bili, da morajo biti vozila popolnoma električna in imeti nizek pod. Dodatna zahteva je bila, da bi se potujoči knjižnici z gradivom osredotočili na otroke, stare od 0 do 13 let. Da bi izpolnili te zahteve, sta morali vozili za otroke biti že na pogled vznemirljivi in polni presenečenj. V sodelovanju s podjetjema Volvo in Kiitokori smo oblikovali dva bibliobusa z dvema različnima temama: pravljичni gozd ter potovanje skozi vesolje in morje. Rezultat sta vozili, ki združujeta tradicionalno obliko potujočih knjižnic z barvitostjo, dizajnom in domišljijским svetom pravljic. Bibliobusa sta del Oddelka za otroke in mladino potujoče knjižnice Mestne knjižnice Göteborg in s svojim inovativnim pristopom postavljajo izziv, kaj sploh lahko je potujoča knjižnica. Potujoče knjižnice želijo otrokom v Göteborgu nuditi najboljše možnosti za branje, ne glede na to, kje v mestu živijo. Notranjost bibliobusov je prijetna in živahna z igrivim pohištvom in opremo, ki spodbuja branje, učenje novih znanj in spoznavanje vrstnikov. Bibliobusa zjutraj obiskujeta vrtce v mestu Göteborg, vsak semester nekajkrat obišeča približno 140 vrtcev. Ostalim uporabnikom pa sta na voljo vsak dan v tednu, bodisi na eni od 37 postajališč, ki jih obišečejo po urniku ali na začasnih "pop-up" postajališčih. Da bi bile branje in knjige dostopne kar največjemu številu prebivalcev, potujoče knjižnice obiskujejo kraje, kjer živi ali se zadržuje veliko število otrok. Poleti se ustavljajo tudi na različnih postajališčih po mestu, kjer je veliko družin in otrok, saj želijo ponuditi svoje storitve in gradivo tudi tistim, ki sicer ne živijo v bližini knjižnic.

Predstavitev avtorja:

Albin Berggren je po poklicu medijski pedagog. Od leta 2014 dela v potujoči knjižnici v Göteborgu. Leta 2019 je bil vodja projekta za nabavo dveh novih električnih vozil potujoče knjižnice. Projekt je vključeval načrtovanje in naročanje bibliobusov ter komuniciranje s podjetjema Volvo in Kiitokori med njuno proizvodnjo, predvsem pa je projekt pomenil prenovno načina delovanja potujoče knjižnice v Göteborgu. Prejšnje storitve so bile osredotočene na odrasle uporabnike, postajališča in poti pa so bila nespremenjena že vrsto let. Uvedba začasnih postajališč in vikend poti je bila ena od akcij, s katero smo prenovili delovanje potujoče knjižnice.

»Več prostora kot kvadratov" – Programi potujoče knjižnice v živo in virtualno

Nika Čabrić, Dinka Markulin, Sara Semenski, *Knjižnice mesta Zagreb (Hrvaška)*

POVZETEK:

Potujoča knjižnična dejavnost Knjižnic mesta Zagreb je bila ustanovljena leta 1976 in je edina taka dejavnost na Hrvaškem, ki deluje na območju dveh županij – Mesta Zagreb in Zagrebške županije. Leta 2024 z enim bibliobusom (MAN, leto izdelave 2011) obiskuje 32 postajališč v Mestu Zagreb in 15 postajališč v Zagrebški županiji v dveh izmenah z geslom »vsaka dva tedna ob istem času na istem mestu«. Po tem, ko je bilo na začetku leta 2022 eno vozilo umaknjeno iz uporabe, se je služba soočila z dodatnim izzivom pri razvijanju novih aktivnosti in programov. Sčasoma so se organizacija in izvedba aktivnosti ter programov spremenili in prilagodili potrebam novih generacij bralcev oziroma uporabnikov. Tako je poleg svojega "živega" prostora v samem bibliobusu našla tudi svoj virtualni prostor. Z razvojem različnih dejavnosti (tekmovanje za najboljšo kratko znanstveno fantastično zgodbo, spletni kvizi, pop-up razstave, potujoče razstave, predstavljanje prevajalcev prek videov na

družbenih omrežjih, številni nastopi v živo, povezani s projekti, aktivnostmi in dogodki, kot so *Hrvaški mesec knjige*, *Noč knjige*, *Projekt 65+*, *Beri mi! – nacionalna kampanja za spodbujanje glasnega branja otrokom od zgodnje starosti*, *Revolucija STEM*, z ustvarjanjem programa, imenovanega *Živa knjižnica*, v katerem so bili posneti kratki videoposnetki o »navadnih« ljudeh, ki živijo »izjemna« življenja in živi programi, kot je *Degustacija knjig* v restavraciji - predstavitev knjig različnih avtorjev, ki so manj izposojene) je potujoča knjižnica Zagreb dokazala, da je vsebina pomembnejša od oblike in da so možnosti prostora le stvar percepcije. S stalnim sodelovanjem z različnimi ustanovami, kot so Ministrstvo za kulturo in medije Republike Hrvaške, Policijska akademija, Muzej Mimara in številne druge, potujoča knjižnica še naprej širi svoje področje delovanja. Na povabilo Ministrstva za kulturo in medije Republike Hrvaške je leta 2023 sodelovala pri predstavitvi *Nacionalnega programa za spodbujanje branja otrokom od zgodnje starosti*, ki se bo ukvarjal s predšolskimi otroki kot bralci ob aktivni vlogi pediatrov – program *Rojeni za branje*. Z združevanjem organizacije in izvajanjem programov v virtualnem okolju ter izvajanju živih programov je služba uspešno nadaljevala s spodbujanjem osnovne ideje vsake knjižnice - kulture branja.

Predstavitev avtoric:

Dinka Markulin se je rodila leta 1990 v Zagrebu. Po končani gimnaziji v Sisku se je leta 2010 vpisala na dodiplomski študij sociologije in portugalskega jezika in književnosti na Fakulteti za humanistične in družbene vede Univerze v Zagrebu. Poleg že omenjenega je vpisala še študij bibliotekarstva. V tem času je opravila Erasmus+ prakso v visokošolski knjižnici Fakultete za humanistične in družbene vede v Portu na Portugalskem (Faculdade de Letras da Universidade do Porto). Leta 2018 se je po končanem študiju zaposlila v Knjižnicah mesta Zagreb. Od leta 2020 je del kolektiva potujoče knjižnice, pred tem pa je delala v knjižnicah Gajnice in Vrapče.

Nika Cabric se je rodila leta 1982 v Zagrebu. Leta 2010 je diplomirala na dodiplomskem študiju hrvaške kulture in filozofije na Hrvatskih študijih Univerze v Zagrebu in leta 2010 magistrirala iz kroatistike in filozofije. Leta 2015 je diplomirala na obštudijskem podiplomskem študiju informacijskih znanosti, smer bibliotekarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu in magistrirala iz bibliotekarstva. Od leta 2010 je zaposlena v Knjižnicah mesta Zagreb kot knjižničarka v mreži Knjižnic Augusta Cesarca. Leta 2017 je bila imenovana za vodjo potujoče knjižnice, kjer vodi tudi nabavo gradiva. Leta 2021 je pridobila naziv višje knjižničarke, ki ji jo je podelil minister za kulturo in medije Republike Hrvaške na predlog Hrvaškega knjižničnega sveta.

Potujoča knjižnica - center malih lokalnih skupnosti

Žaklina Nikolić, Knjižnica Kulturnega centra Kladovo (Srbija)

POVZETEK:

Predstavitev bo prikazala primere dobrih praks potujočih knjižnic v Republiki Srbiji s poudarkom na izkušnjah v Kladovu, kot priljubljenemu zbirališču lokalne skupnosti. Knjižnice se nenehno spreminjajo in razvijajo v skladu s potrebami družbe. Postanejo več kot le prostor za izposojanje knjig in opravljanje drugih knjižničnih storitev. Vloga knjižnic ni več le prostor za izposojanje knjig, niti izmenjave informacij, temveč je postala prostor za druženje. Pri vsem tem prednjačijo potujoče knjižnice, ki so postale dnevne sobe lokalne skupnosti in ki lahko uporabnikom ponudijo tudi sicer neobičajne storitve. Predstavili bomo primere, ko je potujoča knjižnica postala prostor za ustvarjalne in izobraževalne delavnice, mali oder za gledališke predstave, glasbena in kviz tekmovanja, razstavna galerija, mobilna scenografija za različne kulturno-umetniške programe in priljubljeno zbirališče prebivalcev manjših krajevnih skupnosti ob branju časopisov, obiranju vinograda, postrežbi svežega vina in žganja ali praznovanja godu zavetnika družine (Slava). Bistvenega pomena je sposobnost in ustvarjalnost potujočih knjižničarjev, ki poleg opravljanja rednih knjižničnih storitev in posvečanja pozornosti svojim uporabnikom, zmorejo hkrati tudi prilagoditi prostor bibliobusa za različne dejavnosti, ki se tam izvajajo. Na primerih potujočih knjižnic Republike Srbije bomo spoznali, kako potujoče knjižnice usmerjajo svojo organizacijo dela, prostorske kapacitete in možnosti glede na potrebe uporabnikov.

Predstavitev avtorice:

Žaklina Nikolić (1967) je diplomirana bibliotekarka svetovalka, direktorica Knjižnice »Centar za kulturu« Kladovo, predsednica Sekcije potujočih knjižnic Bibliotekarskega društva Srbije. Je vodja več lokalnih in mednarodnih projektov na področju kulture, kulturne dediščine in knjižnično-informacijske dejavnosti, kjer posebno mesto zavzema delovanje potujočih knjižnic. Je avtorica, soavtorica in urednica več monografskih publikacij in strokovnih besedil s področja knjižnično-informacijske dejavnosti ter več tematskih razstavnih postavitev. Predstavljala je strokovne prispevke, video predstavitve in plakate na mednarodnih srečanjih knjižničarjev v Franciji, Belgiji, na Hrvaškem, v Sloveniji, Romuniji, Bolgariji, na Madžarskem ter v Srbiji. Nagrade: Priznanje Bibliotekarskega društva Srbije »Najboljši knjižničar Srbije« (2018), Priznanje »Kulturni vzorec« Ministrstva za kulturo in informiranje Republike Srbije za predano delo (2018), Priznanje »Đura Daničić« Skupnosti domačih knjižnic Republike Srbije za prispevek k razvoju knjižnično-informacijske dejavnosti in kulture v Republiki Srbiji (2023), »Wolf Award« priznanje Kulturno-prosvetne skupnosti Srbije in Ministrstva za kulturo Republike Srbije za izjemen prispevek k razvoju kulture v Republiki Srbiji (2023).

Potujoči knjižničar - njegova vloga in vsakdan

Ksenija Trs, Mariborska knjižnica

POVZETEK:

Biti potujoči knjižničar je izziv in hkrati navdih, saj potujoči knjižničarji opravljamo svoje delo kot poslanstvo. Povezujemo ljudi, vasi in mesta, potujoče knjižnice s stacionarnimi. Platnice izposojenih knjig, vogali listov postajajo matrica tisočernih odtisov rok, starčevsko tresočih, žuljavih in zgaranih, negovanih, mladih, otroških. Smo promotorji širjenja bralne kulture, tako pri mladih kot tudi pri odraslih. Dobro vemo, da smo ljudje vedno bolj sužnji sedanosti, v njej pa zmanjkuje tako časa kot prostora za knjigo, knjižnico! Potujoči knjižničarji pri promociji branja postavljamo mlade na prvo mesto, ker je prvi stik s knjižnico za najmlajše obiskovalce izjemnega pomena. Začutiti morajo, da je knjižničar njihov prijatelj, ki jim bo pomagal pri izbiri knjige, pri iskanju informacij, predvsem pa, da jih bo poslušal in slišal. Povezovanje knjižnice, šole, staršev, je pogoj za vzpodbujanje družinskega branja, s tem pa tudi za dvig bralne pismenosti ter bralne kulture. Oboje moramo dojeti, čutiti kot odgovornost, hkrati pa je to v današnjem času prevladujoče tehnologije pravi izziv. Potujoči knjižničarji dobro vemo, kako pomembno delo opravljamo. Strokovna usposobljenost, prežeta s srčnostjo in ljubeznijo do dela, je naš skupni imenovalec in zmagovalna kombinacija, ki pritegne še tako zahtevnega bralca, da postane naš zvesti uporabnik, ki ni le gost, ampak postane tudi naš prijatelj. Da je za kvalitetno delo potujočih knjižničarjev ključnega pomena samostojna zaloga potujočih knjižnic, dokazuje izjemna izposoja knjižničnega gradiva (tudi čez 156.000 knjižničnih enot). Še posebej pa moramo poudariti socialno vlogo potujoče knjižnice, ki prav pri delu potujočih knjižničarjev pride najbolj do izraza, saj določene skupine ljudi potrebujejo za knjižnično gradivo občutno podaljšan rok izposoje (starejši, ljudje s posebnimi potrebami). Enačiti potujoče knjižnice s stacionarnimi pomeni omejevanje pri delu. Težji vremenski pogoji, nevarnosti na cesti, dosti več fizičnega dela glede na manjši prostor in večjo kapaciteto bralcev v krajšem času, sprejemanje večjega števila naročil glede na potrebe in bralne želje, predvsem v vrtcih in osnovnih šolah, njihova realizacija, angažiranje novih bralcev pomeni, da se moramo potujoči knjižničarji zelo truditi, da pridobimo nove bralce ter da jih tudi obdržimo. Srečevanje ter povezovanje potujočih knjižničarjev tostran in onstran meja temelji na spoštovanju in uresničevanju našega dela, idej, ciljev in vizij potujočega knjižničarstva. Potujoči knjižničarji ne poznamo in ne priznavamo meja, ki bi nas omejevale ali ovirale pri tkanju prijateljskih vezi, saj so te izjemno pomembne za motivacijo pri našem delu, ki ima skupne, široko razvejane korenine po svetu. Temelj za uspešnost, razvoj in obstoj našega dela je zgrajen na znanju, strokovnosti, srčnosti, predanosti, predvsem pa na iskrenem odnosu, saj le na tak način gradimo zaupanje, ki je pogoj za dober obisk in članstvo naših uporabnikov. Biti potujoči knjižničar, imeti to čudovito možnost pomagati ljudem, jim prinašati knjige, veselje do branja in učenja, obenem pa toplo človeško besedo tistim, ki jo najbolj potrebujejo in bi jim bilo brez potujoče knjižnice vse to odvzeto, je naše poslanstvo. Smo knjižničarji, psihologi, filozofi, predvsem pa prijatelji, ki znamo poslušati in želimo biti slišani pri vrednotenju našega dela, ki je v primerjavi z drugimi podcenjeno! Za konec: potujoči knjižničarji smo dobrovoljni odštekanici, kar pa se do sedaj ni obravnavalo kot bolezen. Niti poklicno!

Predstavitev avtorice:

Ksenija Trs je samostojna knjižničarska referentka in že od leta 1992 dela kot potujoča knjižničarka v Mariborski knjižnici. Objavila je že približno sedemdeset člankov in drugih sestavnih delov, od tega šest strokovnih prispevkov. Presežki: prispevek k nagradi za evropski BIBLIOBUS LETA 2001 na Nizozemskem, sodelovanje na Pecha Kucha Night s prispevkom o delu v potujoči knjižnici, strokovni sestavek o Potujoči knjižnici na Kamri, strokovni sestavek v spletnem biografskem leksikonu *Obrazi slovenskih pokrajin* (Stane Kocutar), pobuda za projekt »Knjižna omara v razredu«, na OŠ, avtorica biografskega romana *Kdo se boji črnega moža*, 2021, prejemnica Čopovega priznanja 2021, avtorica knjige *Potujoči utrinki* (o delovanju potujočih knjižničarjev), maj 2023, z VDC POLŽ Maribor soavtorica *Bralne značke* na temo: *Maistrove vrednote*, marec 2024, predsednica *Stepišnikovega sklada*, sindikalna zaupnica za Potujoče knjižnice Slovenije, sodelovanje s prispevki na mednarodnih srečevanjih potujočih knjižničarjev.

Od mobilne izposoje in izobraževalnih storitev do spodbujanja digitalne vključenosti!

Ester Wielemaker, Knjižnica ZB Zeeland (Nizozemska)

POVZETEK:

Knjižnica ZB Zeeland uspešno upravlja s tremi vozili potujoče knjižnice, ki obiskujejo različne lokacije v Zeelandu. Prvo vozilo, *Biblioservicebus*, zagotavlja knjižnične storitve v vaseh, kjer te niso več redno dostopne. Drugo vozilo, *Columbus*, se osredotoča na izobraževalne storitve za šole in tako prispeva k razvoju mladih umov. Tretje vozilo, *ZBBUZ*, služi kot informacijska točka, kjer obiskovalci lahko iščejo pomoč pri različnih informacijskih potrebah – od zdravstvenih ugodnosti in vprašanj o voznih dovoljenjih do tehnološke podpore in izboljšanja jezikovnih veščin nizozemščine. V letu 2025 načrtujemo nadomestitev *Biblioservicebusa* z novim, sodobno opremljenim vozilom, ki bo nadaljevalo to pomembno misijo. Del raziskave, ki smo jo opravili ob razvoju *ZBBUZZ*, je vključeval sodelovanje z Univerzo v Gentu v Belgiji o doseganju (starejših) ljudi v državi z jezikovnimi in digitalnimi težavami. Kot nadaljevanje te raziskave želimo izvesti mednarodni projekt ERASMUS+ z namenom spodbuditi digitalno vključenost med starejšimi občani (65+) na podeželju. Skupaj s partnerji z Madžarske in iz Nemčije se želimo osredotočiti na socialno vključenost najbolj ranljivih državljanov. Kljub temu, da knjižnice zagovarjamo socialno in s tem digitalno vključenost vseh prebivalcev, z rednimi izobraževalnimi metodami teh ciljnih skupin ne dosežemo ustrezno, zato take neugodne razmere zahtevajo nove pristope. Cilj tega projekta je dvigniti raven digitalnih veščin starejših občanov na oddaljenih podeželskih območjih, da bi prispevali k njihovi participaciji v sodobni družbi. Z izmenjavo izkušenj in z učenjem drug od drugega želimo doseči našo ciljno publiko in uresničiti cilje projekta z razvojem prilagojenih dejavnosti, ki motivirajo ciljno skupino in spodbujajo potrebo po učenju.

Predstavitev avtorice:

Ester Wielemaker je svojo kariero pričela v maloprodaji in se Knjižnici Zeeland pridružila leta 2023 kot višja informatorka v knjižnici Vlissingen. Aprila 2024 je začela delati kot vodja potujočih knjižnic.

Slovenske potujoče knjižnice - Potujemo vedno, razen ko stojimo

Matjaž Stibilj, *Valvasorjeva knjižnica Krško*

POVZETEK:

Slovenske potujoče knjižnice - »Potujemo vedno, razen ko stojimo«

Potujoče knjižnice igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju dostopa do knjižničnih gradiv in storitev, zlasti v oddaljenih ali težje dostopnih predelih Slovenije. Njihov cilj je, da knjižnične storitve približajo vsem segmentom prebivalstva, premagajo geografske in druge ovire ter tako povečajo izobraževanje, dostop do informacij in kulturno udejstvovanje v vseh plasteh družbe. Vpliv teh storitev je velik, čeprav ga je težko izmeriti. Včasih lahko obisk polepša dan zgolj dvema uporabnikoma v oddaljeni vasi, vendar je to ključno za ohranjanje dostopa do informacij in kulture. Zgodovina potujočega knjižničarstva v Sloveniji sega v drugo polovico 19. stoletja. Pomemben preboj se je zgodil leta 1973, ko je Knjižnica Koper uvedla prvi bibliobus. Ta pobuda je bila hitro pospremljena še v Ljubljani in Mariboru v naslednjem letu. Lani smo tako praznovali 50. obletnico prvega bibliobusa v Sloveniji. Danes v Sloveniji deluje 13 vozil potujočih knjižnic, ki oskrbujejo približno 90 od 212 slovenskih občin, nekatere pa svoje storitve nudijo tudi čez mejo v sosednjih državah Hrvaški, Madžarski in Italiji. Samo v letu 2022 so te mobilne enote vsak mesec opravile 840 postankov in tako vzpostavile 840 majhnih, a popolnoma opremljenih »časnih« knjižnic, pravljinih sob, razstavnih prostorov in mest srečevanja. Povečanje članstva, obiska in izposoje kaže na pomen in potrebo po potujočih knjižnicah. Kljub široki pokritosti nekatere regije še vedno nimajo dostopa do potujočih knjižničnih storitev. Ta vrzel poudarja stalno potrebo po vrednotenju in širitvi potujočega knjižničarstva. Doslej prizadevanja za vzpostavitev storitev v teh regijah niso bila uspešna in bo morda veljalo razmišljati o sodelovanju knjižnic pri nakupu vozil in zagotavljanju potujočih knjižničnih storitev. Shema sofinanciranja, ki jo Ministrstvo za kulturo izvaja v sodelovanju z občinami, bistveno olajša nabavo novih vozil za potujoče knjižnice. Brez tega partnerstva bi finančno breme padlo zgolj na občine. Sekcija za potujoče knjižnice pri ZBDS si prizadeva odigrati pomembno vlogo pri promociji in podpori potujočega knjižničarstva. Prizadevamo si olajšati izmenjavo izkušenj in najboljših praks ter obveščati o novostih na tehničnem in strokovnem področju. Med nedavnimi pobudami je ustanovitev delovne skupine, ki bo poskušala zagotoviti informacije in podporo tistim, ki so v procesu nabave novih vozil ali predelave in posodobitve obstoječih. V prihodnje je v načrtu tudi priprava kratkega dokumentarnega filma o slovenskih potujočih knjižnicah in knjižničarjih.

Predstavitev avtorja:

Matjaž Stibilj, zgodovinar in sociolog kulture. Po knjižnicah se potikam že od leta 2005, ko sem se zaposlil v Lavričevi knjižnici Ajdovščina, kjer sem opravljal delovne naloge na različnih področjih – od dela z uporabniki v osrednji in potujoči knjižnici do oblikovanja spletnih strani. Skrbel sem za tehnični razvoj in izboljšave, uvedbo RFID tehnologije ter sistema centralnega krmiljenja računalnikov. Bil sem kontaktna oseba za IZUM in sem skrbel za uvajanje novosti, ki jih ta snuje. Sodeloval sem pri postopku nabave novega vozila potujoče knjižnice leta 2012 ter pripravi potrebne tehnične dokumentacije. Leta 2014 sem sodeloval pri organizaciji dvodnevne strokovne posvetovanja in festivala potujočih knjižnic v Ajdovščini in Vipavi. Leta 2020 sem se zaposlil kot bibliotekar na novi Posavski potujoči knjižnici, kjer sem sodeloval pri njenem zagonu. Sedaj delam kot bibliotekar z različnimi zadolžitvami v Valvasorjevi knjižnici Krško, kjer sem aktivno sodeloval v procesu izgradnje nove knjižnice ter uvedbi RFID tehnologije in samopostrežne izposoje. Od leta 2021 vodim Sekcijo za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije in sem član več delovnih skupin pri Združenju splošnih knjižnic. Od letos vodim tudi delovno skupino za COBISS v okviru nacionalne koordinacije nalog osrednjih območnih knjižnic.

Zagotavljanje dostopa do javnega branja: vključitev dveh novih potujočih knjižnic v barcelonsko knjižnično mrežo

Rosa Poch Casanovas, *Pokrajinski svet Barcelone (Španija)*

Marta Sala González, *Potujoča knjižnica Serra de Rubió (Španija)*

Marta Sorribas Torné, *Potujoča knjižnica Serra del Cadí (Španija)*

POVZETEK:

Pokrajinski svet Barcelone (Diputació de Barcelona) svetuje in podpira občine pri ustvarjanju in razvoju knjižničnih storitev ter vodi mrežo občinskih knjižnic (XBM). Barcelonsko provinco sestavlja 311 občin, od katerih jih ima 146 manj kot 3.000 prebivalcev. Leta 2022 je XBM upravljal 10 potujočih knjižnic za zagotavljanje storitev javnega branja v občinah s populacijo od 300 do 3.000 prebivalcev. Za tiste, ki imajo manj kot 300 prebivalcev, so leta 2023 zasnovali dve manjši potujoči knjižnici na osnovi kombija. Načrtovanje te vključitve izhaja iz strateškega premisleka o izboljšanju dostopnosti javnega branja v majhnih občinah. Ta strategija vključuje socio-kulturno analizo ozemlja in oblikovanje zaveznih z lokalnimi entitetami in vladami. Določen je model storitve, ki je prilagojen specifičnim potrebam posamezne občine (odvozi, proge, vozni red itd.) Novi vozili manjših dimenzij lažje dostopata do podeželskih območij in ponujata kakovostne storitve. Dnevno opravita dva postanka z določenim trajanjem in pogostostjo glede na velikost populacije. Zbirka gradiva je raznolika in se nenehno posodablja. Vozili vozi knjižničarka, ki je hkrati tudi vodja potujoče knjižnice. Dva knjižnična kombija, Serra del Cadí in Serra de Rubió, služita 29 občinam s skupno populacijo približno 4.900 prebivalcev. Z njihovo ustanovitvijo XBM doseže 233 knjižnic v 148 občinah in 12 potujočih knjižnic v 138 občinah, ki pokrivajo 98 % prebivalcev območja. Trenutno je na poti 13. vozilo, da bi pravico do dostopa do znanja in informacij zagotovilo za 100 % prebivalcev province Barcelona.

Predstavitev avtoric:

Rosa Poch Casanovas, vodja potujočih knjižnic Pokrajinski svet Barcelone. Diplomirala je iz bibliotekarstva in informacijskih znanosti ter iz zgodovine Univerze v Barceloni. V XBM je začela delati leta 2003 kot vodja potujoče knjižnice. Leta 2018 se je pridružila centralnim službam kot vodja potujočih knjižnic.

Marta Sala González, vodja potujoče knjižnice Serra de Rubió. Diplomirala je iz knjižnične in informacijske znanosti ter opravila specializacijo iz kulture, branja in literature za otroke in mlade na Univerzi v Valencii. Leta 2021 je začela delati v potujočih knjižnicah in se aprila 2023 pridružila Serra de Rubió kot knjižničarka/voznica.

Marta Sorribas Torné, vodja potujoče knjižnice Serra del Cadí. Diplomirala je iz bibliotekarstva in informacijskih znanosti na Univerzi v Vicu ter tudi iz konservatorstva in restavriranja kulturne dediščine. Leta 2014 je začela delati kot knjižničarka v XBM4, od leta 2018 je delala v potujočih knjižnicah in se aprila 2023 pridružila Serra del Cadí kot knjižničarka/voznica.

Vloga knjižnice pri izboljšanju kulturnega razvoja podeželskega okolja

Jovana Rilak, Todor Džidrov, Dragan Gjorgiev, *Univerzitetna knjižnica »Goce Delčev«, Štip (Republika Severna Makedonija)*

POVZETEK:

Knjižnica je prostor, kjer se ljudje vse življenje izpopolnjujejo, navdihujejo, učijo in nadgrajujejo. Kot tak mora biti dostopen vsem potencialnim uporabnikom. Na žalost zaradi ekonomskih, socialnih ali tehnoloških dejavnikov prihaja do neravnovesja v dostopu do informacij na podeželju ter uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij in knjižničnih storitev. Eden od načinov izenačevanja pravic pri izvajanju omenjenih storitev je približevanje knjižnice prebivalcem podeželja. Preprost dostop do knjižnice širi izobraževanje, znanost in kulturo ter ozavešča prebivalstvo. Kot primer izstopa »Knjižnica na kolesih«. Glavni cilj te knjižnice je usposobiti posameznika za krepitev zavesti o pomenu procesa izobraževanja in vseživljenjskega učenja ter samostojnega iskanja informacij. Univerzitetna knjižnica »Goce Delčev« Štip je lastnica IT potujoče knjižnice - Infobusa, ki že 22 let dosega veliko število bralcev in ponuja možnost samoizobraževanja in vseživljenjskega učenja. Začetne aktivnosti potujoče knjižnice segajo v december 2002 z obiskom Slovenije, kamor naj bi bilo dostavljeno vozilo Infobus. Obisk v Sloveniji je omogočil tudi obisk knjižnic v Kobaridu, Novi Gorici in Tolminu, kjer so bile pridobljene bogate izkušnje za dejavnosti pred začetkom Infobusa v Štipu, pa tudi za celotno organizacijo in temeljito pripravo. Po dostavi Infobusa je bila preučena sestava etničnih skupin in zbrane informacije o potrebah lokalnih skupnosti, kar je vodilo v nadaljnje sodelovanje z lokalnimi oblastmi, ravnatelji šol in skupnostmi iz občin. Približno 1.000 knjig smo iz matične knjižnice prenesli na Infobus, ostale pa nabavili pri različnih založbah. Infobus je imel sprva sicer skromno knjižnično zbirko, a še vedno dovolj veliko, da je vzbujal radovednost prebivalstva v krajih, ki jih je obiskoval. V uvodnem delu prispevka je na kratko predstavljen razvoj potujoče knjižnice, z ustanovitvijo katere se je dejavnost knjižnice še naprej razvijala v kontekstu kulturnega razvoja podeželja. Poudarjena je pomembna multidisciplinarna vloga Infobusa za kulturne in promocijske dejavnosti na območjih, ki jih obiskuje. Na začetku delovanja so bile ciljne skupine odrasli, kmetje in upokojeanci, danes pa posebno pozornost namenjajo otrokom in mladim. Prispevek poudarja praktično delovanje potujoče knjižnice in izpostavlja uspešne projekte in dejavnosti, organizirane za spodbujanje branja ter širjenje osnovne in informacijske pismenosti. Prav tako je cilj prispevka opozoriti na pomembno vlogo sodobnega knjižničarja in na nujnost ogromnih prizadevanj za privabljanje in ohranjanje bralcev.

Predstavitev avtorice:

Jovana Rilak, rojena v Vršču, R. Srbija. Leta 2016 je pridobila naziv magistre pedagoških znanosti na Univerzi »Goce Delčev« Štip, Republika Severna Makedonija. Od leta 2019 je zaposlena v Univerzitetni knjižnici »Goce Delčev« Štip kot bibliotekarka na oddelku za strokovno obdelavo periodičnih publikacij. Je avtorica več knjižničnih in mednarodnih projektov, ki jih podpira Ministrstvo za kulturo Republike Makedonije: *Izmenjava vizij* (Osijek, Sofija, Sarajevo), *Promocija knjižnice v predšolskih ustanovah*, *Likovne delavnice za najstnike* itd. Udeležila in predstavila se je na številnih domačih in mednarodnih strokovnih izobraževanjih, spletnih seminarjih in konferencah s področja knjižničarstva. Je avtorica, urednica in prevajalka številnih publikacij s področja knjižničarstva.

Prva moderna potujoča knjižnica Litve– Bibliobus v Vilni

Inga Vaiciulionyte, *Centralna knjižnica mestne občine Vilna (Litva)*

POVZETEK:

Osrednja knjižnica Vilna je sistem šestnajstih splošnih knjižnic v mestu Vilna. Da bi dosegli oddaljene kraje naših podružnic in tam nudili knjižnične storitve, smo začeli projekt Bibliobus. Cilj je doseči 5 okrožij Vilne, ki so najbolj oddaljena od podružnic knjižnice in mestnega središča, ter jim zagotoviti knjižnične storitve. V preteklosti so te okoliše oskrbovale podružnice naše knjižnice. Bralstvo in obisk v teh okrožjih je bil razmeroma nizek (v primerjavi z drugimi podružnicami), vendar je potreba po knjižnici velika. Ideja o bibliobusu se je porodila ob ogledu tujih držav, kjer je mreža potujočih knjižnic dobro razvita in dobro deluje ne le na podeželju, ampak tudi v velikih mestih. Bibliobus bo vozil v petih okrožjih in bo v vsakem odprt en dan v tednu, od 10. do 19. ure. Da bi prebivalcem Vilne olajšali uporabo storitev knjižnice, smo ustvarili spletno stran s koledarjem, kdaj in kje bo na voljo bibliobus. Projekt je trajal 2 leti. Želeli smo, da bi bil Bibliobus sodobna potujoča knjižnica, ki ne bi ponujala le izposoje knjig, ampak tudi funkcionalen manjši prostor knjižnice z delovnimi postajami, prostorom za organizacijo izobraževanja in dogodkov. Konec februarja 2024 smo Bibliobus predstavili javnosti na knjižnem sejmu v Vilni. Prebivalci in obiskovalci Vilne so imeli priložnost spoznati Bibliobus, na teren pa smo se prvič odpravili sredi aprila. Že opremljen in izdelan bibliobus ima zbirko približno 1.000 leposlovnih in strokovnih knjig v litovščini in tujih jezikih za otroke in odrasle. Vsi obiskovalci bodo imeli možnost vpisa. Bibliobus nudi brezplačen brezžični internet, tiskanje in fotokopiranje. Knjižnica lahko sprejme

do deset obiskovalcev hkrati. Za gibalno ovirane je na voljo dvigalo. Funkcionalno zasnovan prostor bibliobusa obsega dve računalniški delovni postaji, tri sedišča za branje ali delo z lastnim računalnikom ter pet pručk. Za lažjo izvedbo dogodkov ima interaktivni zaslon, zatemnjena okna za kinematografske projekcije in udobne blazine. V toplejših mesecih leta bo možno organizirati aktivnosti in srečanja na prostem. Na sprednji del bibliobusa je možno postaviti platno za predvajanje filmov, za udobje obiskovalcev pa bomo priskrbeli tudi z zunanjim pohištvom in senčniki.

Predstavitev avtorice:

Inga Vaiculionyte, vodja trženja Centralne knjižnice mestne občine Vilna. V osrednji knjižnici v Vilni delam že skoraj 10 let. Najprej kot knjižničarka, nato kot pomočnica vodje marketinga in sedaj kot vodja marketinga. V sodelovanju s kulturniki z drugih področij sem uspešno izvedla vrsto projektov spodbujanja branja. Organiziram predstavitve dejavnosti in storitev knjižnične mreže javnosti na najpomembnejših kulturnih festivalih in dogodkih v mestu. Izvedla sem dva uspešna projekta čitalnice na prostem. Delala sem na projektu uvedbe mreže enajstih samopostrežnih knjižničnih omaric v prestolnici za večjo dostopnost knjižničnih storitev. Največ časa posvečam digitalnemu marketingu. Skrbim za spletno stran, socialna omrežja, sporočila za javnost in predloge projektov. Eden največjih projektov, v katerega sem bila vključena, je projekt potujoče knjižnice – Bibliobus.

Knjige v iskanju bralcev

Desislava Ivanova, Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev« Vidin (Bolgarija)

POVZETEK:

Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev« Vidin je vodilna ustanova v kulturnem življenju regije. Knjižnica zagotavlja vse sodobne načine dostopa do knjig ter do svetovnega informacijskega omrežja. Ena od glavnih težav pri privabljanju novih bralcev v regiji Vidin je nedvomno otežen dostop do mesta tistim iz bolj oddaljenih in izoliranih naselij. Za premostitev te omejitve je morala knjižnica najti način, s katerim bo preseгла fizične in prostorske omejitve ter se odprla skupnosti in dosegla vsakega prebivalca. To je bilo mogoče le z osnovanjem potujoče knjižnice. V obdobju 2022 - 2023 nam je uspelo uresničiti dva projekta potujočih knjižnic. V okviru programa Ministrstva za kulturo smo kupili kombi in ga preuredili v potujočo knjižnico, ki bo prebivalstvu celotne regije Vidin omogočala prost in enak dostop do literature, informacij, izobraževalnih in ustvarjalnih pobud. Izvedli smo tudi projekt s knjigami opremljenega potujočega odra, ki deluje na električnem vozilu. Za razliko od »velikega brata«, kot ga imenujemo, je naš električni bibliobus bolj atrakcija, s katero pritegnemo pozornost mladih in starejših ter jih seznanimo s knjižnico, knjigami in branjem. Opremljen je s številnimi in raznolikimi otroškimi knjigami, igrami in avdio opremo ter obiskuje v vrte, šole, parke. Branje, kvize, pravljice, igre in glasbo združujemo s privlačnim bibliobusom za mlade in odrasle.

Predstavitev avtorice:

Desislava Ivanova je po izobrazbi bibliotekarka – magistrica Bibliotekarsko–informacijskih znanosti in kulturne politike. Svojo poklicno pot je začela leta 1999 v šolski knjižnici. Od leta 2004 dela v Regionalni knjižnici »Mihalaki Georgiev«. Začela je kot bibliotekarka na oddelku za tuje jezike, štiri leta kasneje pa je bila stik za odnose z javnostmi. Skrbela je za koordinacijo in strokovno-svetovalno pomoč knjižničarjem v Vidinski regiji in bila odgovorna za izvedbo kvalifikacijskih programov, izobraževanj in seminarjev. Od leta 2012 je direktorica knjižnice. Delo v knjižnici ji je v veselje. »Knjižničar« je za njo in za njene sodelavce hkrati poklic in poslanstvo. Dela z motivirano in odprto ekipo, zahvaljujoč kateri najde nove načine in perspektive za izboljšanje knjižničnih storitev za prebivalce regije Vidin.

Predstavitve bibliobusa izven rednih postajališč

Jana Balažic, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

POVZETEK:

Potujoča knjižnica PIŠK Murska Sobota vsako leto izvede nekaj predstavitvenih voženj izven rednih postajališč. Namen takih predstavitev je, da se knjižnica pripelje med ljudi in se knjižnične storitve predstavijo in omogočijo najširšemu krogu lokalnega prebivalstva. Na ta način promoviramo branje, pomen knjižnice, spodbujamo medkulturni dialog in kulturno sodelovanje. Cilj promocije je: povezovanje z lokalnim prostorom in posledično širjenje delovanja knjižnice na širši prostor, promocija branja in knjižnice kot celote, ponudba kakovostne literature na terenu, kar pripomore k bralni pismenosti, sodelovanje med knjižnico, vzgojno-izobraževalnimi ustanovami, podjetji ter ostalimi javnimi ustanovami, izmenjava mnenj, izkušenj in gradiva, spoznavanje bodočih uporabnikov. V našem primeru bomo predstavili promocijo bibliobusa v različnih ustanovah, osredotočili pa se bomo na promocijo pri podjetju Lušt, ki spada med gospodarske subjekte. Obisk na njihovi t.i. sobotni tržnici smo v letu 2023 izvedli dvakrat in obakrat smo pridobili nove člane na bibliobusu, hkrati pa obiskovalce iz širše Slovenije seznanili z bibliobusno službo v celotni državi. Praksa na naših promocijskih vožnjah je tudi podarjanje odpisanih knjig obiskovalcem. Obstajajo namreč ljudje, ki knjige kljub bližini knjižnice ne vzamejo v roke, s tem pa jim jo na lep način približamo. Končni cilj podarjanja knjig je vzpostavitev trajnega dvosmernega komuniciranja med uporabniki in ponudniki – knjižnico.

Predstavitev avtorice:

Jana Balažic, rojena 1977 v Murski Soboti, diplomirala na Fakulteti za upravo v Ljubljani. Sem bibliotekarka, od leta 2006 zaposlena v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Trenutno delam na mladinskem oddelku. Z januarjem 2015 sem prevzela vodenje Potujoče knjižnice PIŠK Murska Sobota. V okviru delovanja Potujoče knjižnice izvajam literarne ure na radiu Monošter na Madžarskem, objavljam članke v časopisu Porabje, kjer pod rubriko Knjižnica priporoča v branje, predstavljam knjige, izvajam projekt Slovenske bralne značke v Porabju, objavljam prispevke v Potujočih novicah. Sodelujem v projektu

Dnevi evropske kulturne dediščine in Teden kulturne dediščine. S tem povezano objavljam prispevke v knjižničnem glasilu Prekmuriana ter prispevke na spletnem portalu Kamra, ki združuje digitalizirane vsebine s področja domoznastva v knjižnicah in drugih lokalnih kulturnih ustanovah. Od leta 2016 sem tudi članica izvršnega odbora Sekcije za Potujoče knjižnice Slovenije.

Sodelovanje med potujočo knjižnico in Zavodom za gluhe in naglušne Ljubljana - primer dobre prakse

Nina Janžekovič, Maja Vocovnik, *Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana*

POVZETEK:

Sodelovanje Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana in Potujoče knjižnice Mestne knjižnice Ljubljana se je pričelo z majem 2017, ko je takratni direktor Boris Černilec podprl idejo, da bi ZGNL postal stalno postajališče Potujoče knjižnice. 6. junija 2017 je potekala v prostorih ZGNL fokusna skupina, na kateri so predstavniki vrtca, učiteljev osnovne šole, srednje šole, domskih vzgojiteljev, šolska knjižničarka in splošni knjižničarji postavili strategijo sodelovanja med ZGNL in Potujočo knjižnico. Prispevek je priložnost, da se ozremo na sedemletno sodelovanje in postavimo usmeritve za uspešno sodelovanje tudi v prihodnje. Pri tem sva uporabili metodo SWOT analize, s katero sva razmišljali o številnih prednostih in slabostih, zunanjih ovirah in novih priložnostih, ki jih tako sodelovanje lahko prinese obema ustanovama. Prav tako bova predstavili zanimive otroke s posebnimi potrebami, ki obiskujejo Potujočo knjižnico, in njihove izzive. Potujoča knjižnica je ZGNL na začetku obiskovala enkrat mesečno, od leta 2022 pa dvakrat mesečno, podaljšal pa se je tudi čas postanka, ki traja od 13.10 do 14.45. Osnovnošolci pridejo sami z igrišča ali jih pripelje učiteljica podaljšanega bivanja, razredna učiteljica ali šolska knjižničarka. Dijake k obisku spodbuja šolska knjižničarka ali domska vzgojiteljica. Šolski knjižničarki sodelujeva tudi pri vračanju vpisnic od staršev do knjižničarjev, pri spodbujanju k izposoji in vračanju gradiva, informirava o obisku Potujoče knjižnice, zbirki in novih storitvah, po potrebi vskočiva s tolmačenjem. Intervjuvali sva 22 učencev (od 61 vpisanih osnovnošolcev Zavoda), ki so vpisani v Potujočo knjižnico. Z uporabo vprašalnika sva šolski knjižničarki preverili, kako so učenci ZGNL zadovoljni s storitvami, prostorom, zbirko in novo zunanjo podobo ter kako se v Potujoči knjižnici počutijo. Med drugim se je izkazalo, da so učenci za Potujočo knjižnico izvedeli na različnih krajih (v knjižnici, razredu, zunaj) in od različnih oseb (knjižničarki, učiteljica, sošolci). Točen urnik obiska potujoče knjižnice pozna le nekaj učencev. Večina vprašanih si je zapomnila dan obiska. Učenci so se pri vprašanju, kaj jim je najbolj všeč v Potujoči knjižnici, osredotočili na knjižno zbirko, dobro uporabniško izkušnjo, zunanjo podobo in notranje posebnosti vozila. Vsi učenci se v Potujoči knjižnici počutijo prijetno. Večina učencev bi Potujočo knjižnico obiskala večkrat. Uspešnost našega sodelovanja temelji na osebni zavzetosti in sodelovanju pedagoških delavcev v ZGNL, ki se srečujejo z otroki s posebnimi potrebami (gluhimi, naglušnimi, nekaterimi tudi uporabniki znakovnega jezika, otroci z avtističnimi motnjami, govorno-jezikovnimi motnjami ali pridruženimi motnjami). Pomembna je tudi odprta obojestranska komunikacija in pretok informacij med šolsko in splošno knjižničarko.

Predstavitve avtoric:

Nina Janžekovič je univerzitetna diplomirana bibliotekarka in literarna komparativistka. Od leta 2009 je zaposlena v knjižnici Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana. Nenehno se uči in išče načine, kako približati zgodbe in knjigo kot medij gluhim, naglušnim, otrokom z avtističnimi motnjami in otrokom z govornimi motnjami, s katerimi se vsakodnevno srečuje.

Maja Vocovnik je univerzitetna diplomirana bibliotekarka in pedagoginja. Od septembra 2023 dela v knjižnici Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana. Izkušnje, ki jih je pridobila v splošni knjižnici z bibliopedagoškimi dejavnostmi in v šoli kot šolska svetovalna delavka, uporablja pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

Escape room ali Detektivka v bibliobusu

Nenad Arizanović, Knjižnica Bena Zupančiča Postojna

POVZETEK:

Pred leti smo v Mestni knjižnici Postojna želeli k motiviranju branja pristopiti na nov, inovativen ter malce zabaven način, zato smo poleg ugankarske delavnice v knjižnici pripravili tudi detektivko na bibliobusu. Naš namen je bil vključiti uporabnike vseh starostnih skupin, predvsem pa ponovno približati knjižnico in knjige najstnikom oz. starejšim osnovnošolcem, ki v tem obdobju odraščanja malce popuščajo pri bralni kulturi. Escape room v potujoči knjižnici se je v praksi izkazal za super izziv, tako za mlajše kot starejše uporabnike. Primeren je za družine z majhnimi otroki, kjer se starši istočasno učijo in zabavajo skupaj s svojimi malčki. Detektivka je aktivnost, kjer se udeleženci s pomočjo prebranih odlomkov, ugank in logičnega sklepanja poskušajo rešiti iz zaprte potujoče knjižnice. Dejavnost se začne s predstavitvijo bibliobusa in prvim namigom, ki ga dobijo udeleženci. Za pomoč pri odkrivanju in reševanju imajo aktovko s pripomočki, s katerimi si pomagajo razvozlati vprašanja in nadaljevati aktivnost. Rdeča nit zgodbe je legenda o Pastirčku Jakobu in Zmaju iz postojnske jame, vendar se vsebina seveda vedno znova spreminja in prilagaja starosti udeležencev. Eden izmed razlogov za uspeh detektivke so tudi zanimivi pripomočki, s katerimi si sodelujoči poskušajo pomagati pri reševanju. Stremeli smo k motiviranju branja in hkratnem ohranjanju igrivosti in čara sobe pobega. Že zaradi samega prostora in reševanja se je detektivka na bibliobusu pokazala za bolj napeto in zanimivejšo. Šifre, gesla in ostale odgovore udeleženci poiščejo v različnih knjigah, kjer je najpomembneje razumeti prebrano in to uporabiti na zahtevan način. Med delavnico udeleženci tudi podrobno spoznajo potujočo knjižnico ter način brskanja med policami, vsekakor pa si želimo, da bibliobus postane prostor, v katerega se vedno znova vračajo. V bližnji prihodnosti želimo celotno idejo o spodbujanju branja z detektivko prenesti v digitalno obliko, in sicer v smeri virtualne realnosti, kjer bi s pomočjo VR očal odkrivali skrite prehode, brali šifrirana sporočila in podobno, v takšni obliki je možnosti

neskončno. Letos smo skupaj s knjižnico Marko Marulić iz Splita in Slovensko študijsko knjižnico iz Celovca prijaviteli Erasmus projekt K2, kjer želimo uresničiti svojo idejo. Razvoj tehnologije in trendi gredo v tej smeri, zato želimo iti tudi mi v korak s časom in razvijati aktivnosti, ki bodo zanimive za vse starostne skupine, istočasno pa želimo ohraniti našo prvotno misijo, ki je spodbujanje branja.

Predstavitev avtorja:

Nenad Arizanović, višji bibliotekarski sodelavec, zaposlen v knjižnici Bena Zupančiča Postojna od leta 2011 na oddelku za izposajo in nadomestni voznik potujoče knjižnice Postojna, kjer izvaja tudi biblio-pedagoške urice v vrtcih in osnovnih šolah. Aktivno sodeluje pri pripravi delavnic, prireditvah in izdelavi promocijskega materiala. Je oče dveh navihanih sinov, rad kipari in precej časa preživi v naravi z družino. Je avtor nagrajene delavnice za spodbujanje branja »Težki bralci« za katero je prejel nagrado za naj družbeno koristno idejo Podjetniškega inkubatorja Postojna.

Obiski ekipe Potujoče knjižnice Ptuj v enotah Doma upokojencev

Tjaša Mrgole Jukič, Bojan Petek, *Knjižnica Ivana Potrča Ptuj*

POVZETEK:

Konec leta 2022 smo v oddelku potujoče knjižnice predlagali sodelovanje z enotami Doma upokojencev Ptuj. Obe direktorici sta sodelovanje pozdravili in zastavili smo projekt, ki smo ga pilotno izvajali v letu 2023, v letu 2024 pa ga izvajamo kot redno dejavnost. Obiske smo zasnovali na podlagi raziskave dela drugih slovenskih potujočih knjižnic v domovih upokojencev. Ugotovili smo, da je le odpreti postajališče pred domom upokojencev in čakati na obisk premalo. Stanovalci si želijo obiska v hiši in stik s knjižničarji. Odločili smo se za aktivno sodelovanje, ki je uvodoma vključevalo izobraževanje dveh zaposlenih oseb iz ene enote (seznanitev z gradivom, izposoja e-knjig, zvočnih knjig, rezervacij) in postavitve knjižnih polic v domovih. Naše delo pa je zastavljeno takole: Vsako enoto obiščemo štirikrat v letu. Bojan Petek je zadolžen za sodelovanje z zaposlenimi iz enot doma upokojencev. Pred vsakim obiskom se z »domsko knjižničarko« dogovori o željeni literaturi, rezervacijah in zamenjavi gradiva. Po Cobissu je bila izposoja v letu 2023 2.404 knjižničnih enot. Ob obisku Tjaša Mrgole Jukič s sodelavci pripravi program: pravljica, igrice, kamišibaj, pesmice, ki jih imenujemo čajanke. Program je oblikovan po navodilih doma upokojencev (dolžina dogodka, tematika). Na čajanko se pripravijo tudi stanovalci. Pod vodstvom zaposlenih pripravijo izdelke (čemažev namaz, spečejo kekse) in seveda ponudijo čaj. V bibliotekarski praksi je naše sodelovanje hibrid med obiskom postajališč in med premično zbirko. To delo je za nas potujočnike izziv, ki smo ga sprejeli v želji kulturo branja prenesti med starejše ljudi in jim na način, ki ga poznamo, polepšati življenje.

Predstavitev avtorjev:

Tjaša Mrgole Jukič, bibliotekarska specialistka, je že vrsto let vodja potujoče knjižnice v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj. Ponosna je na nekaj projektov, kot denimo vključevanje prvošolčkov v knjižnico, uvedbo malih brezplačnih knjižnic po občinah, ki jih obiskujejo z bibliobusom, obiskov v domovih ostarelih. Pripoveduje tudi pravljice. Je avtorica številnih strokovnih članov doma in v tujini ter avtorica številnih razstav. Dolga leta je vodila Sekcijo za potujoče knjižnice Slovenije pri ZBDS in bila urednica časopisa Potujoče novice. Kot predsednica je bila soorganizatorica mnogih strokovnih srečanj potujočih knjižnic Slovenije. Udeležuje se domačih in mednarodnih strokovnih srečanj in kongresov.

Bojan Petek, samostojni knjižničar – voznik, je človek in knjižničar, ki sledi napredku stroke, je zanesljiv in odgovoren delavec, ki je s srcem predan delu. Aktivno sodeluje pri vseh projektih Potujoče knjižnice. Nekatero je opisal tudi v strokovnih člankih. Je soavtor razstav. Vodil je projekt uvedbe RFID tehnologije v potujoči knjižnici.

Mreža potujočih knjižnic na Hrvaškem

Klaudija Mandić, *Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci*, predsednica Komisije za potujoče knjižnice pri Hrvaškem knjižničarskem društvu

POVZETEK:

Potujoče knjižnice so bistveni del mreže splošnih knjižnic na Hrvaškem. Posebnost potujoče knjižnice je zmožnost zagotavljanja kakovostnih in strokovnih knjižničnih storitev občanom na območju, kjer deluje. Knjižnice skrbijo za spodbujanje kulture branja in dostopa do informacij, zato potujoče knjižnice s svojo prisotnostjo v najbolj oddaljenih in izoliranih območjih povečujejo raven kulturnega življenja in zagotavljajo enake možnosti za učenje in izobraževanje. Pomembna dejavnost potujoče knjižnice je tudi sodelovanje na mednarodni ravni s potujočimi knjižnicami v sosednjih državah, ki poteka z udeležbo na strokovnih srečanjih in stalno izmenjavo informacij s primeri dobre prakse. Komisija za potujoče knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva deluje že več kot dvajset let. Ko gre za zagovarjanje in promocijo potujočih knjižnic, je vloga Komisije zelo pomembna. Komisija že vrsto let seznanja javnost s pomembno vlogo tovrstnih knjižnic pri izvajanju knjižničnih storitev ter izobražuje uporabnike o pomenu vseh vrst pismenosti, s posebnim poudarkom na bralni in informacijski pismenosti. Potujoče knjižnice na Hrvaškem so s svojim sistematičnim delom dosegle izredne uspehe in visoko stopnjo razvoja po evropskih in svetovnih trendih ter strokovnih standardih. Do leta 2021 je na Hrvaškem delovalo devet potujočih knjižnic s skupno trinajstimi vozili v osmih županijah in mestu Zagreb. Po objavi razpisa ESS 2021 za oddajo projektnih predlogov *Z branjem do vključujoče družbe*, ki je bil namenjen povečanju socialne vključenosti pripadnikov ranljivih skupin z razvojem bralne pismenosti, se je mreža potujočih knjižnic na Hrvaškem razširila. Za vzpostavitev novih storitev potujoče knjižnice in revitalizacijo aktivnih storitev so na razpisu zagotovljena nepovratna sredstva v skupni vrednosti 4.645.298,29 EUR. Splošne knjižnice, ki so posodobile svojo potujočo knjižnico in zamenjale stara vozila z novimi, so Mestna knjižnica Vinkovci, Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec, Ljudska knjižnica Petar Preradović Bjelovar in Mestna knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac. Knjižničarsko skupnost

še posebej veseli vzpostavitev novih potujočih knjižnic v Občini Vrpolje, Mestni knjižnici Marka Marulića Split, Mestni knjižnici Novi Marof, Mestni knjižnici Virovitica, Narodni knjižnici Lekenik, Mestni knjižnici Milivoja Cvetnića Hrvatska Kostajnica in Mestni knjižnici Poreč. V prispevku bo predstavljena mreža potujočih knjižnic na Hrvaškem, obseg njenega delovanja in storitve, ki jih nudijo uporabnikom.

Predstavitev avtorice:

Klaudija Mandić je zaposlena v Mestni knjižnici Vinkovci kot vodja knjižnega servisa. Je predsednica Komisije za potujoče knjižnice Hrvatskega knjižničarskega društva, ki si med drugim prizadeva za razvoj mreže potujočih knjižnic na Hrvaškem. Je študentka podiplomskega doktorskega študijskega programa *Družba znanja in prenos informacij* na Univerzi v Zadru. Z referati je sodelovala na številnih strokovnih konferencah na Hrvaškem in v tujini ter je avtorica več strokovnih prispevkov na temo potujočega knjižničarstva. Zanimajo jo potujoče knjižnice in socialna vključenost, informacijska pismenost in otroška ustvarjalnost v knjižnicah.

Novo vozilo, novi prostor, nove storitve: koprivniška potujoča knjižnica za 21. stoletje

Valentina Mikec, Ana Škvarić, *Knjižnica in čitalnica "Fran Galović" Koprivnica (Hrvaška)*

POVZETEK:

V prvi polovici leta 2024 bo bibliobusna služba Knjižnica in čitalnica "Fran Galović" Koprivnica dobila novo, sodobno opremljeno vozilo s tehničnimi specifikacijami in prostorsko organizacijo, ki bo ustrezala potrebam uporabnikov knjižnice v 21. stoletju. V tem okviru bo v prvem delu predstavitve predstavljena mreža potujočih knjižnic v Koprivniško-križevski županiji, izpostavljeni bodo izzivi pri njenem razvoju, delovanju in financiranju, opisana pa bo tudi pokritost knjižničnih storitev in struktura uporabnikov splošnih knjižnic in potujočih knjižnic v občini. Glavni cilj predstavitve je prikazati specifično delo koprivniškega bibliobusa, opisati težave in omejitve starega vozila ter v tem kontekstu opozoriti na pomen prepoznavanja potreb uporabnikov potujočih knjižnic in skrbno načrtovanje knjižničnega prostora v skladu s prepoznanimi potrebami in sodobnim okoljem, v katerem se prepletata analogno in digitalno. Na predstavitvi bo predstavljen proces in potek nabave, načrtovanja, gradnje in opremljanja novega knjižnega servisa potujoče knjižnice Koprivnica. Avtorici bosta primerjali glavne značilnosti prostora starega in novega vozila ter v tem kontekstu prikazali možnosti razvoja programov in storitev, ki jih bo zagotavljala nova prostorska organizacija knjižnice. Vsebina predstavitve bo namenjena osvetlitvi pomembnosti pridobitve novega vozila za koprivniški bibliobus v lokalnem in širšem kontekstu ter pogledu na prihodnji razvoj storitev potujoče knjižnice v Koprivniško-križevski županiji.

Predstavitev avtoric:

Valentina Mikec, bibliotekarka in profesorica umetnostne zgodovine. Strokovno je usposobljena za delo v Knjižnici in čitalnici "Fran Galović" Koprivnica v letu 2018. Od decembra 2018 do februarja 2020 je nadomeščala strokovno sodelavko šolsko knjižničarko na OŠ "Braća Radić" Koprivnica. Od februarja 2020 je zaposlena kot informatorka in vodja v Knjižnični službi in čitalnicah "Fran Galović" Koprivnica. Njena glavna interesna področja so storitve potujoče knjižnice, knjižnične storitve za otroke in odrasle, inovativne knjižnične storitve in sodobni knjižnični prostori.

Ana Škvarić, višja bibliotekarka, zaposlena v Knjižnici in čitalnici "Fran Galović" Koprivnica. Od leta 2014 do 2019 je delala v potujoči knjižnici. Od leta 2019 dela v Oddelku za nabavo in obdelavo, kjer nabavlja knjižnično gradivo za vse oddelke in službe knjižnice. Je urednica hrvaške in angleške izdaje slikanice "Magdalenina knjižnica na kolesih" ter redno sodeluje pri nastajanju in razvoju številnih knjižničnih programov in storitev. V zadnjem času se ukvarja z ustvarjanjem podcasta "Premalo čitam". Aktivno je sodelovala pri projektu nadgradnje in opremljanja novega vozila potujoče knjižnice.

Potrobi za knjigo! Nova potujoča knjižnica v Virovitiško-podravski županiji

Robert Fritz, Silvija Perić, *Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica (Hrvaška)*

POVZETEK:

V prispevku bo predstavljena nova služba potujoče knjižnice Virovitiško-podravske županije. Posebej bodo predstavljeni načini zagovorništva in priprav pred nastankom same službe na območju, kjer tovrstne knjižnične mreže še ni bilo.

Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica je matična knjižnica Virovitiško-podravske županije in ima nalogo izboljševati in načrtno razvijati knjižnično dejavnost in knjižnice na območju svoje pristojnosti. Po zadnjem popisu prebivalstva iz leta 2021 ima županija 70.660 prebivalcev, 188 naselij, od tega 3 mesta in 13 občin. S projektom *Potrobi za knjigo!* v okviru razpisa Ministrstva za kulturo in medije Republike Hrvaške *Z branjem do vključujoče družbe* je Narodna knjižnica Virovitica prvič vzpostavila potujočo knjižnico. S projektom so bila namreč v celoti zagotovljena finančna sredstva Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za kulturo in medije za nakup bibliokombija za potrebe potujoče knjižnice. Virovitiško-podravska županija in mesto Virovitica sta imela pomembno vlogo pri vzpostavitvi službe. Pred samo vzpostavitvijo je potekala cela vrsta srečanj z mestnimi in lokalnimi samoupravnimi organi, z ravnatelji šol in vrtcev, različnimi društvi ter ogled potencialnih postajališč. Mreža županijske potujoče knjižnice s približno 40 postajališči omogoča občinam in naseljem ter vsem njihovim prebivalcem enakopraven dostop do knjižničnega gradiva in uporabo knjižničnih storitev.

Predstavitev avtorjev:

Robert Fritz, rojen leta 1971, je diplomiral iz informacijskih in komunikacijskih znanosti, smer bibliotekarstvo, na Fakulteti za humanistične in družbene vede Univerze v Zagrebu. Od leta 1997 je bil zaposlen v Narodni knjižnici Daruvar, od leta 2007 pa v Mestni knjižnici Virovitica. Na svoji poklicni poti je delal kot bibliotekarski tehnik, bibliotekarski sodelavec in diplomira-

ni bibliotekar. Delo je obsegalo neposredno delo z uporabniki in gradivom v odprtem dostopu ter v strokovno-znanstveni službi, koordinacijo informacijskega sistema, organizacijo in vodenje zbirk, nabave, katalogizacije in klasifikacije gradiva, delo informatorja ter priprave kulturnih, informativnih in izobraževalnih dejavnosti. Je urednik ene pesniške zbirke, avtor in urednik več publikacij, brošur, člankov in kritik. Je avtor knjige Hrvaška bibliografija del o košarki. Trenutno je direktor Mestne knjižnice Virovitica. Njegova področja zanimanja so: knjižnični menedžment, javno knjižničarstvo, digitalizacija, bibliografska organizacija, bibliografija. Je član Hrvaškega knjižničarskega društva.

Silvija Perić, višja bibliotekarka, od leta 2008 vodja Županijskega razvojnega oddelka za splošne in šolske knjižnice. Njena področja zanimanja so: uvajanje novih knjižničnih storitev in programov, odnosi z javnostmi in širitev knjižnične mreže Virovitiško-podravske županije s potujočimi knjižnicami. Je aktivna članica Hrvaškega knjižničarskega društva, predsednica Strokovnega odbora Hrvaške knjižnice, predsednica Komisije za prosti dostop do informacij in članica Komisije za potujoče knjižnice.

Kultura v gibanju - nadgradnja knjižničnih storitev Potujoče knjižnice Vukovarsko-sremske županije

Klaudija Mandić, Vedrana Lugić, Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci (Hrvaška)

POVZETEK:

Potujoča knjižnica Vukovarsko-sremske županije deluje od leta 2006. Na začetku je zagotavljala tradicionalno knjižnično storitev, ki je vključevala dostopnost knjižničnega gradiva. Sčasoma se je razvijala in poleg običajnih storitev oblikovala razvojne programe in storitve, namenjene zadovoljevanju vse kompleksnejših zahtev uporabnikov ter izboljšanju kakovosti življenja lokalne skupnosti. Projekt Kultura v gibanju, ki ga je sofinancirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada (85 % celotne vrednosti projekta) in Državni proračun Republike Hrvaške (15 % skupne vrednosti projekt), je omogočil izvedbo programov, ki so povečali prepoznavnost storitve, a tudi njeno pomembno vlogo pri razvoju bralne pismenosti. Cilj projekta je bil spodbujati branje in razvijati bralne kompetence ter ozaveščati javnost o pomenu branja za osebni razvoj in socialno integracijo. S tem projektom je bilo pridobljeno novo vozilo potujoče knjižnice, ki je nadomestilo dotrajanega. Bibliobus Vukovarsko-sremske županije je postal stičišče, prostor vseživljenjskega izobraževanja in zaželen partner pri ustvarjanju vsebin, katerih cilj je iti v korak s časom.

Predstavitev avtorice:

Vedrana Lugić je direktorica Mestne knjižnice Vinkovci. V splošni knjižnici je zaposlena že 17 let. Področji njenega zanimanja sta razvoj knjižničnih storitev in večja prepoznavnost splošne knjižnice. Z referati je sodelovala na številnih strokovnih posvetovanjih na Hrvaškem in v tujini ter je avtorica več strokovnih prispevkov o knjižnici kot dediščinski ustanovi in knjižnici kot kraju srečevanja.

Županijski bibliobus: drugo vozilo, nove možnosti

Ante Ledenko, Mestna knjižnica Reka (Hrvaška)

POVZETEK:

Županijski bibliobus v Primorsko-goranski županiji je začel delovati in postajališča obiskovati novembra 2004. Od takrat do oktobra 2023 je isto vozilo, tovornjak Eurocargo, obiskovalo postajališča po vsej županiji. Z leti je prišlo do zamenjave osebja, ki dela v bibliobusni službi, ne pa tudi vozila. Od leta 2017 se povečujejo tehnične težave z vozilom: okvare, puščanje tekočin, korozija podvozja in druge neprijetnosti. Vsi ti dejavniki so ovirali redno delovanje bibliobusa, kar je povzročilo pogostejše odsotnosti s postajališč. Vse težje je bilo organizirati programske aktivnosti v samem vozilu, zato so jih pogosto selili v prostore šol in vrtcev v bližini postajališč. Do leta 2023 so se razmere poslabšale do te mere, da je stanje postalo nevarno, kar je vodilo do vprašanja: kako naprej? Zadeve so se nato za bibliobusno službo mestne knjižnice Reka razvijale pozitivno. "Rešitev" je prišla iz Ljubljane. Po zaslugi direktorice Mestne knjižnice Reka je bila sprožena pobuda za nakup rabljenega bibliobusa Mestne knjižnice Ljubljana. Po zaslugi direktorice Mestne knjižnice Ljubljana pa je bila sprejeta odločitev, da reški knjižnici bibliobus podarijo. Z donacijo nadomestnega vozila Irisbus so bili ustvarjeni boljši pogoji za delo v prostoru bibliobusa. Nadomestno vozilo je bilo tako med zaposlenimi kot uporabniki dobro sprejeto in takoj so se začele povečane programske aktivnosti. Učitelji iz majhnih šol sedaj izvajajo celotne šolske ure v prostoru bibliobusa, zaposleni pa berejo zgodbe vrtčevskim skupinam, za kar je sedaj dovolj prostora v samem vozilu. Okrepljena so bila tudi marketinška prizadevanja in sodelovanje z mediji, da bi bile dejavnosti bibliobusa bolj vidne vsem uporabnikom bibliobusa.

Predstavitev avtorja:

Ante Ledenko je svojo poklicno pot začel kot učitelj hrvaškega jezika z večletnimi delovnimi izkušnjami v šoli, nato pa se usmeril v knjižničarski poklic. Leta 2014 se je vpisal na študij bibliotekarstva na Reki, diplomiral pa leta 2017 na temo Digitalizacija v knjižnici in avtorsko pravo. V začetku leta 2018 se je zaposlil v bibliobusu Mestne knjižnice Rijeka, kjer je od leta 2020 vodja. Knjige so njegova simpatija že od osnovne šole, ljubezen pa od srednje šole. Takrat, tako kot danes, je občudoval velikane, ki strokovno opisujejo človeka, njegovo dušo, okolje, družbo, občutke, hkrati pa uspejo vse to združiti v zanimiva dejanja in vzdušja. Vedno je imel rad dobre otroške pisateljice, ki so ga uvajali v čarobni svet literature. Ponovno se vrača k njim, ker lahko zaradi svoje trenutne službe vpliva na otroke, da berejo in vzljubijo besede, ki grede skupaj v pesmi in zgodbe.

Potujoča knjižnica Bjelovar:

študija primera sodelovanja knjižnic z vrtci pri razvoju zgodnje pismenosti

Vjeruška Štivić, Neda Adamović, *Splošna knjižnica »Petar Preradović« Bjelovar (Hrvaška)*

POVZETEK:

Potujoča knjižnica Splošne knjižnice »Petar Preradović« Bjelovar neprekinjeno deluje že 52 let. Sčasoma je svoje storitve prilagodila družbenim razmeram, tehnološkemu napredku in potrebam uporabnikov, s ciljem spodbujanja pismenosti in omogočanja dostopa do bralnega gradiva in drugih knjižničnih virov tistim, ki jim stacionarna knjižnica ni dostopna. Sprva so bili ciljna skupina uporabnikov potujoče knjižnice delavci v tovarnah, zaposleni v organizacijah in učenci podeželskih osnovnih šol. V zadnjih letih se potujoča knjižnica osredotoča na predšolske otroke, da bi spodbudila zgodnji razvoj pismenosti. Zato je ponujeno sodelovanje vrtcem na območju Bjelovarja in delih Bjelovarsko-bilogorske županije, ki jih potujoča knjižnica pokriva, s čimer se krepi že vzpostavljeno dobro sodelovanje med knjižnico in vrtci. Za razliko od vzgojno-izobraževalnih ustanov vrtci po *Zakonu o knjižnicah in knjižnični dejavnosti Republike Hrvaške* niso zavezani k zagotavljanju knjižničnih storitev svojim varovancem. Knjižnica pa je videla priložnost, da otroke seznanja s knjigami in branjem s storitvijo potujoče knjižnice, ki spodbuja razvoj bralnih navad že v zgodnjem otroštvu s stalnim dostopom do tiskanega gradiva. Poleg tega omogoča dostop do informacij in virov, ki so potrebni za poklicni razvoj in vseživljenjsko učenje izobraževalnih delavcev. To sodelovanje bo spodbudilo aktivnejšo vlogo staršev pri razvoju zgodnje pismenosti, ki je prepoznana kot ena temeljnih kompetenc za vseživljenjsko učenje in zdravo rast. Na ta način celotna skupnost sodeluje pri zgodnjem opismenjevanju. Na predstavitvi bodo predstavljeni rezultati anket s ravnatelji in vzgojitelji vrtcev o vlogi knjižničarjev v vrtcih in prednostih rednega obiskovanja potujoče knjižnice v vrtcih s poudarkom na zgodnjem opismenjevanju.

Predstavitev avtoric:

Vjeruška Štivić je višja bibliotekarka in direktorica Splošne knjižnice »Petar Preradović« v Bjelovarju, kjer je nabrala več kot trideset let delovnih izkušenj. Področja njenega strokovnega zanimanja so spodbujanje branja pri otrocih in mladini ter negovanje bralne kulture, omogočanje prostega dostopa do informacij, promocija kakovostne literature za otroke, mladino in odrasle, delo z otroki z učnimi in bralnimi težavami, uporaba novih tehnologij za napredek knjižnice, knjig in branja, krepitev odnosa med knjižnico in uporabniki ter večanje prepoznavnosti knjižnice v skupnosti.

Neda Adamović je zaposlena v Splošni knjižnici Bjelovar od leta 2003, v tem času je opravljala različne funkcije v ustanovi. Delala je kot informatorka na oddelku za odrasle ter kot katalogizatorica in klasifikatorica v službi za nabavo in obdelavo. Od leta 2012 do 2021 je bila vodja službe za prevzem in obdelavo. Leta 2021 je postala vodja okrožne osrednje službe za razvoj javnih in šolskih knjižnic, to funkcijo opravlja še danes. Področja njenega zanimanja so: zeleni prehod v knjižnicah, pobude skupnostnega branja, vpliv knjižnice na lokalno skupnost ter analiza dela šolskih in splošnih knjižnic.

Posavska potujoča knjižnica Bralko: pilotna študija uporabe storitev staršev in njihovih otrok v obdobju predbralne pismenosti

Pia Utenkar, Katarina Švab, *Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta Ljubljana*

POVZETEK:

Posavska potujoča knjižnica je najmlajša v mreži potujočih knjižnic v Sloveniji, saj deluje šele od leta 2020. V preteklosti so prebivalci občin Brežice, Kostanjevica na Krki, Krško, Radeče in Sevnica morali uporabljati knjižnice v večjih krajih ali v manjših izposojevališčih s stalnimi zbirkami. Z vzpostavitvijo Posavske potujoče knjižnice pa se je dostopnost povečala. Starši predšolskih otrok so prej za svoje potrebe in potrebe svojih otrok morali uporabiti prevoz do bližnjih knjižnic, ki so bile oddaljene tudi dvajset kilometrov. Človek ne more postati bralec, če nima dostopa do knjig. Zelo pomembno je, da se stik bralca in knjige zgodi že v zgodnjem otroštvu, ta stik pa je otežen, če je knjižnica težko dostopna. Potujoča knjižnica je mnogokrat prvi stik otroka s knjigo ali celo branjem ter prostor, kjer se lahko razvija in se tekom tega nauči uporabljati tudi storitve knjižnice. Strokovna in znanstvena literatura je že izpostavila pomen storitev potujočih knjižnic (npr. Štendler, 2002), vendar niso posebej izpostavljeni predšolski otroci in njihove potrebe. Zato bo ta skupina uporabnikov posebej predstavljena. V okviru pilotne raziskave bomo preučili, v kakšni meri starši predšolskih otrok uporabljajo storitve potujoče knjižnice. Aprila 2024 so bili izvedeni polstrukturirani intervjuji s starši predšolskih otrok, ki živijo na območju Krškega in Brežic, kjer ima bibliobus svoja postajališča. Priložnostni vzorec je vključeval osem staršev predšolskih otrok, ki so v obdobju razvoja bralne pismenosti. Rezultati pilotne raziskave bodo predstavili uporabo knjižničnih storitev potujoče knjižnice, omejitve in ovire, s katerimi se srečujejo ter značilnosti teh uporabnikov z vidika njihovih informacijskih potreb. Tovrstna pilotna raziskava bo lahko osnova za nadaljnje raziskave, predvsem glede bralnih navad staršev tega območja ter koliko je to pomembna priložnost za otroke pri spoznavanju knjižnice in njenih storitev.

Štendler, J. (2014). Kaj menijo uporabniki o delu slovenskih potujočih knjižnic. *Knjižnica*, 46(1-2), str. 137-150.

Predstavitev avtoric:

Pia Utenkar je študentka bibliotekarstva in primerjalne književnosti. Zanima se za raziskovanje bralne kulture in spoznavanje novih področij branja in bibliotekarstva.

Katarina Švab je docentka na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. Področja njenega raziskovanja so uporabniki storitev knjižnice in uporabniške študije v bibliografskih informacijskih sistemih.

Mestna občina
Ljubljana

mestna
knjižnica
ljublana

